

НІМЕЦЬКОМОВНА ЛЕСІАНА
(до 150-ліття Лесі Українки)

Рокіцька Н. В.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри німецької філології та методики навчання німецької мови,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Престижно для нації, якщо у ній є свої неповторні імена, генії, які стали надбанням усього людства. Творча спадщина Лесі Українки – світова слава українського письменства. Вона черпала сюжети для своїх творів з найдраматичніших моментів світової історії, вільно розмовляла та писала українською, російською, французькою й німецькою мовами, перекладала з давньогрецької, німецької, англійської, французької, італійської та польської мов.

Німецькомовний читач уперше отримав можливість пізнати творчість Лесі Українки мовою Гете й Шиллера ще за життя поетеси на зламі XIX-XX століть. Перебуваючи в травні-червні 1899 р. на лікуванні в Берліні, Леся Українка познайомилась із редактором німецького літературно-наукового журналу «Die Gesellschaft» Л. Якобовським. У результаті цієї зустрічі виникла низка літературних планів, зокрема, – переклад новел українських авторів німецькою мовою та їх публікація. Так у липні 1899 р. Леся Українка перекладає своє оповідання «Голосні струни» німецькою мовою і просить О. Кобилянську відредагувати переклад (лист від 9.07.1899 р.). У серпні Леся Українка пише свій нарис «Ein Brief ins Weite» і публікує його у жовтні 1900 із поміткою під заголовком твору: «Skizze von Lessja Ukrainka». У цьому виданні також опубліковано німецький автопереклад вірша Лесі Українки «То be or not to be?». До речі, твір «Ein Brief ins Weite», «Лист у далечінь» побачив світ в українському перекладі Ірини Гузар уперше у газеті «Літературна Україна» від 13 листопада 1970 р.

Високо поцінуючи літературний таланти Ольги Кобилянської, Леся Українка в подальшому звертається до письменниці з питанням редагування її перекладів німецькою мовою. У результаті плідної співпраці у 1903 р. у німецькому періодичному журналі «Ruthenische Revue» опубліковано один із перших творів Лесі Українки «Das Lied ohne Worte» «Пісня без слів».

Загальноновизнаним фундатором українсько-німецького перекладацького поля є Іван Франко. Його зацікавленість німецькою літературою, суспільно-політичним і культурним життям Німеччини, її історією ще зі студентської лави переросла у публікацію цілої низки статей, зокрема і творів Лесі Українки, написаних для німецькомовних періодичних видань. Заслуги І. Франка у справі розвою між українською і німецькомовною літературами неоціненні [4;5].

До когорти популяризаторів українського художнього слова належить Остап Грицай – український поет та літературознавець з Галичини, доктор філології, перекладач. Так у часописі «Ukrainische Nachrichten» (1915, № 65) побачили світ три поезії Лесі Українки – «Сойга spem spero!», «До. Гімн. Grave» із циклу «Сім струн» (Aus dem Zyklus «Die sieben Saiten» (Widmung an M. Drahomaniv), «Do. Hymne. Grave»), «Крізь плач, і стогін, і ридання». У вступному слові, висвітлюючи творчість Лесі Українки, О. Грицай інформує німецькомовного читача про те, що її перу належить переклад українською «Книги пісень» Г. Гайне.

У часописі «Ukrainische Blätter» за 1918 р. опубліковано вірш Лесі Українки «Пісня про свободу» («Das Lied der Freiheit»). Паралельно пропагувалась драматургія видатної української письменниці. З-під пера О. Грицай вийшли статті про поему «Одержима», «Лісова пісня», «На руїнах», «На полі крові», «У пущі» та ін.

Високу оцінку драматургії української поетеси, піднісши її до світового рівня, дали німецькі дослідники П. Кірхнер, Е. Рейснер, К. Рунге (стаття в наукових записках Грайсвальдського університету за 1958-1959 рр.). У 1948 р. берлінська газета «Tägliche Rundschau» опублікувала статтю С. Зімовски-Вейткова про один із найвизначніших творів поетеси – драму «Лісова пісня». До речі, вперше німецькою мовою «Лісова пісня» (переклад Е. Берманна) побачила світ у 1931 р. у Харкові, а у 1947 р. в Берліні опубліковано переклад Йоганна фон Гюнтера.

Німецька письменниця-романістка, перекладачка з Берліну Анна-Шарлотта Вутцкі також зверталася до творчості українських поетів. Особливі її заслуги пов'язані з упорядкуванням і виданням антології «Aus dem Ährenlande: ukrainische Lyrik in deutscher Nachdichtung von Anna Charlotte Wutzky. Erstes Tausend» («З країни колосків: Укр. лірика у нім. перекладі А. Ш. Вутцкі. Перша тисяча», Берлін, 1921), у яку ввійшли п'ять поезій Лесі Українки німецькою мовою [4].

На перекладацькій ниві творів Лесі Українки добре відоме ім'я німецького перекладача Й. Грубера. У 1970 р. німецькою мовою вийшла поема Лесі Українки «У катакомбах», а через рік, у 1971 р. – збірка вибраної лірики «Надія» («Hoffnung»). Збірка «Hoffnung» нараховує 46 віршів і поем. Переклади творів Лесі Українки Й. Грубера, з огляду на адекватність, ідейно-художню майстерність, лексико-стилістичні особливості та їх ритміко-інтонаційної структури, неодноразово висвітлювались українськими германістами.

Вагому роль у вивченні й інтерпретації драматургічної спадщини Лесі Українки відіграли німецькі славісти ХХ ст., а серед них – Йозеф Ган, який переклав і проаналізував драматичний вірш Лесі Українки «На полі бою» («Auf dem Blutacker») та драматичну поему «Одержима» («Die Besessene»). Його стаття «Поема-драма Лесі Українки, На полі крові у річищі традицій драми про Іуду» та сам твір у власному перекладі німецькою мовою були опубліковані в 1994 р. у збірнику «Lesja Ukrainka und die europäische Literatur» німецького наукового видавництва «Boehlau» за редакцією Ю. Бойка-Блохіна.

Німецькі славісти Ганс Роте та Лудгер Удолф заснували у 1998 р. авторитетну серію «Мала слов'янська бібліотека», яка на сьогодні має понад 400 книжкових позицій. Її найсуттєвіша ознака полягає у засаді щодо подачі пропонованого матеріалу: паралельно друкується текст твору мовою оригіналу і мовою перекладу. Тішить, що поміж ними доброго розголосу удостоїлося двомовне видання драми «Кассандра» Лесі Українки. Воно з'явилося 2007 р. завдяки зусиллям визначної представниці української діаспори в Німеччині Ірини Качанюк-Спех, якій належить перший повний переклад «Енеїди» Івана Котляревського німецькою мовою (Мюнхен, 2003).

Ірина Качанюк-Спех – одна із найвідоміших перекладачок нашої сучасності творів Лесі Українки. У її перекладі вийшли окремими виданнями драма-феєрія «Лісова пісня» («Das Waldlied: Feerie in drei Akten», 2006) та драма «Кассандра» («Kassandra», 2007). У 2010 р. видано збірку українських поезій із паралельним німецьким перекладом Ірини Качанюк-Спех «Безмежнеє поле». До неї увійшли ліричні твори Лесі Українки «Надія» («Hoffnung»), «Contra spem spero», «Як дитиною бувало» («Wenn ich mal hinfiel»), «Слово, чому ти не твердая криця» («Wort, warum bist du nicht harter Granit»), «І все таки до тебе думка лине» («Und dennoch fliegt mein Sehnen nur zu dir»), «Давня весна» («Vergangener Frühling»), «Сім струн» («Sieben Saiten»). У післямові до видання Ірина Качанюк-Спех обґрунтовує своє прагнення до перекладу з метою розповсюдження української літератури на німецькомовних теренах: «Точно п'ятдесят років тому постав перший переклад цієї збірки на німецьку мову поезії – «Contra spem spero» Лесі Українки. Це був неначе символ, без надії, таки сподіватись, що Європа колись пізнає Україну» [2, с. 152].

До найновіших надбань Ірини Качанюк-Спех належить переклад німецькою мовою драм Лесі Українки: Lesja Ukrajinka. Ausgewählte Dramen/Übersetzung aus dem Ukrainischen ins Deutsche und Nachwort von Irene Katschaniuk-Spiech. Mit einem Vorwort von Jaroslava Mel'nyk. Леся Українка. Вибрані твори/ Переклад з української мови на німецьку і післямова Ірини Качанюк-Спех. Передмова Ярослави Мельник. Це видання Українського вільного університету в Мюнхені, до якого увійшли такі відомі драми Лесі Українки, як «Прощання», «Одержима», «Камінний господар», «На руїнах». Даний доробок актуалізує звернення німецькомовної науки до постаті Лесі Українки, представляє широкому колу читачів фундаментальні драми української письменниці.

Змінюються часи, культура, мистецтво, однак твори Лесі Українки досі захоплюють, читаються й інтерпретуються, актуальні вистави її драм викликають жваві дискусії, що пробуджує іноземного читача до вивчення її творчості.

Література:

1. Барабан Л. Драматургія Лесі Українки за рубежом. До проблеми перекладів і сценічної інтерпретації. *Студії мистецтвознавчі*. Київ: ІМФЕ НАН України, 2009. № 2(26). С. 40-52.

2. Безмежне поле: українська поезія у переспіві німецькою мовою Ірини Качанюк-Спех / упоряд. М. С. Смолій; укр. мовою з паралельним німецьким перекладом. Тернопіль : Навч. кн. Богдан, 2010. 160 с.

3. Горбач А. Г. Німецькі славісти перекладають творчість Лесі Українки. *Сучасність*. № 3 ; 4. 1996.

4. Іваницька М. Особистість перекладача в українсько-німецьких літературних взаєминах: монографія. Чернівці : Книги – XXI, 2015. 604 с.

5. Рокіцька Н. Німецькомовна спадщина Івана Франка у формуванні міжкультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка*. 2016. № 4. С. 85-94.

6. Тарасинська І. Зі спостережень над німецькими перекладами творів Лесі Українки. *Леся Українка і сучасність: зб. наук. праць*. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. Т. 4, кн. 2. С. 62-72.

7. Ukrainka Lesja. Das Waldlied. Feerie in drei Akten. Übersetzt ins Deutsche: Irena Katschaniuk-Spiech. *Verlagszentrum der Nationalen Iwan-Franko-Universität: Lwiw*, 2006. 224 с.

8. Ukrainka Lesja. Kassandra. Dramatische Dichtung. Ukrainisch und Deutsch. Übersetzt von Irena Katschaniuk-Spiech // Hrsg. Ludger Rudolphe: Thelem - Verlag, 2007. 277 S.

9. Ukrajinka Lesja. Ausgewählte Dramen/Übersetzung aus dem Ukrainischen ins Deutsche und Nachwort von Irene Katschaniuk-Spiech: München, 2013. 316 S.

КУЛЬТОРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ВИМІРІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ (на прикладі англійської та французької мов)

Стаднік А.Р.

*студентка факультету філології та журналістики,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Сьогодні докорінно змінило вимоги до вивчення іноземних мов, та, як наслідок, до їх викладання Іноземна мова є важливим засобом міжнародної комунікації, це ключ до успіху в сучасному світі, де спілкування іноземними мовами та обробка величезних обсягів інформації набуває все більшого значення. У зв'язку з цим з'являються нові методи та засоби навчання, такі як система Moodle.

Викладання мов у дистанційному навчанні включає в себе не тільки розуміння як продукту розвитку суспільства, а і як засобу формування його мислення та ментальності.